

ASCELINE GROOT & WYKE POTJER

ANDERS WONEN

INSPIRERENDE VERHALEN EN TIPS
VAN WOONPIONIERS

WONINGSTEIGER: VERBODEN AAN TE MEREN

HETKANWEL

*'Somewhere inside all of us
is the power to change the world.'*
– Roald Dahl

ASCELINE GROOT & WYKE POTJER

HETKANWEL.

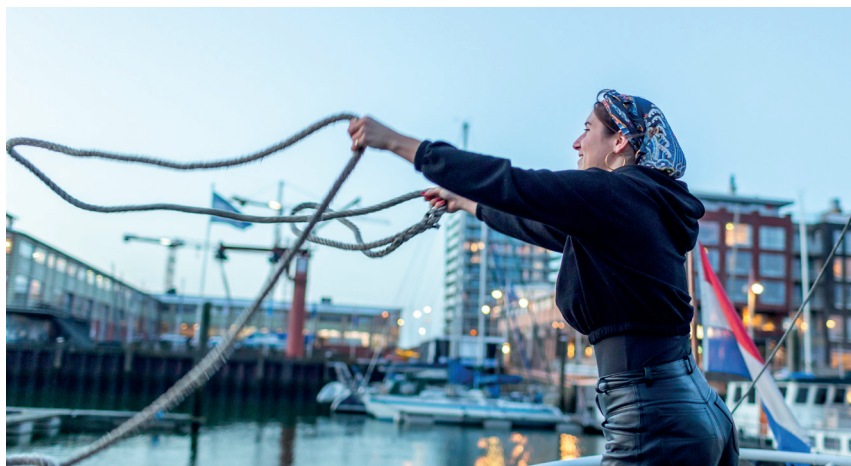
ANDERS WONEN

INSPIRERENDE VERHALEN EN TIPS
VAN WOONPIONIERS

KOSM • S

INHOUD

Inleiding	6
<i>Achtergrond: Waarom is het zo moeilijk om een huis te vinden?</i>	8
<i>De woningmarkt in cijfers</i>	12
WOONPIONIER: ERFDELEN SCHALKWIJK	15
<i>Achtergrond: Het ontstaan van Erfdelen</i>	21
WOONPIONIER: ECODORP BOEKEL	27
WOONPIONIER: AARDEHUIS IN ZELFBOUWWIJK ALMERE OOSTERWOLD	37
WOONPIONIER: WOONCOÖPERATIE DE WARREN AMSTERDAM	47
WOONPIONIER: WONEN OP EEN VAREND SCHIP	57
WOONPIONIER: STADSNOMADEN NIJMEGEN	65
<i>Achtergrond: Hoe gaan we een miljoen duurzame woningen bouwen?</i>	73
WOONPIONIER: BOSBUREN CRAILO	77
WOONPIONIER: KNARRENHOF® HARDENBERG	83
<i>Achtergrond: Het ontstaan van Knarrenhof®</i>	88
WOONPIONIER: IN HARMONIE MET DE NATUUR WONEN	95

WOONPIONIER: DRIJVENDE WOONWIJK SCHOONSCHIP	
AMSTERDAM	107
<i>Achtergrond: Collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO)</i>	117
WOONPIONIER: ECODORP IN AANBOUW: LAND VAN AINE TER APEL	128
<i>Achtergrond: Biobased bouwen met hout, stro en andere natuurlijke materialen</i>	132
WOONPIONIER: STROBOUW IN OLSTERGAARD, OLST-WIJHE	137
<i>Achtergrond: Is bouwen met hout wel stabiel en brandveilig?</i>	148
WOONPIONIER: COHOUSING MET DRIE GENERATIES DE HOEF	151
<i>Achtergrond: Woonruimte creëren in bestaande bouw</i>	156
WOONPIONIER: TIJDELIJKE WOONWIJK BUURTSCHAP	
TE VELD EINDHOVEN	161
WOONPIONIER: EEN YURT IN ECODORP BERGEN	171
WOONPIONIER: DUBBEL TINY HOUSE IN KOEDIJK	179
<i>Achtergrond: Zo realiseer je een eigen eco-community</i>	192
Hoe nu verder?	196
Noten	202
Dankwoord	205

INLEIDING

Wat is het eerste wat bij je opkomt als je aan wonen denkt? Aan je eigen huis? Het huis waar je van droomt en dat je ooit wilt bouwen? Of aan het huis dat je in de huidige woningmarkt misschien wel nooit zult krijgen?

Dat het niet makkelijk is om een woning te vinden weten we inmiddels allemaal; laat staan dat je jouw droomhuis zult realiseren, dat precies voldoet aan al je wensen. Toch is er een aantal woonpioniers dat daarvoor gaat en het ook voor elkaar krijgt: zij wonen anders. In een yurt of een pipowagen. In een huis gebouwd van stro of autobanden vol aangestampte aarde. Midden in de natuur of op het water. In een zelf geïnitieerd ecodorp of in een zelf opgezette wooncoöperatie in de stad.

De afgelopen jaren hebben wij deze groep van dichtbij zien groeien. Op ons platform hetkanWEL.nl schreven we in eerste instantie over een handjevol 'paradijsvogels' dat zelfvoorzienend in een tiny house of een camper ging wonen. Zonder hoge woonlasten of overtollig bezit, (gedeeltelijk) zelfvoorzienend en in balans met de natuur. Deze eerste groep pioniers was zijn tijd ver vooruit, liet zien dat anders wonen en leven wél kan en maakte daarmee de weg vrij voor een grotere groep die hier op heel verschillende manieren ook van droomt.

Hoe groter deze groep werd, hoe meer innovatieve woonideeën en -oplossingen er ontstonden. Van natuurlijke bouwmaterialen tot duurzame prefabhuizen en van slimme oplossingen voor de opvang van regenwater tot groene daken en muren. Voor dit boek gingen we langs bij zestien woonpioniers die in de praktijk laten zien hoe anders wonen eruitziet, wat er mogelijk is en wat je ervoor nodig hebt om het te verwezenlijken. Met hart en ziel bouwen zij aan een andere toekomst, voor zichzelf en de mensen om zich heen.

Niet iedereen wil kleiner en niet iedereen wil offgrid (van het net af), maar we ontdekten wel een paar constanten. Zo willen veel mensen meer groen om zich heen,

onderdeel uitmaken van een community en lagere woonlasten waardoor er meer vrijheid ontstaat om andere keuzes te maken dan werken om te kunnen wonen.

Sommige woonvormen in dit boek lijken voor de meeste mensen misschien wat extreem, maar ze laten wel zien dat je je niet hoeft te beperken in je gedachten. We hopen dat ze je blik op de woonwereld vergroten en je inspireren om op een andere manier naar wonen te kijken. Want dat gaat niet alleen over een dak boven je hoofd hebben en je energierekening betaalbaar houden, maar ook over de plek waar je jezelf kunt zijn en je je thuis voelt – alleen of samen met anderen. En hoewel we niet denken dat deze woonpioniers met hun initiatieven de wooncrisis oplossen, laten ze wel zien dat – als we buiten de bestaande hokjes denken – er veel meer mogelijk is dan we denken op woongebied.

ACHTERGROND

WAAROM IS HET ZO MOEILIK OM EEN HUIS TE VINDEN?

Laten we beginnen bij het begin. Want waarom is het in Nederland zo moeilijk om een huis te vinden en je woondroom te realiseren? Oftewel, hoe zijn we in deze situatie beland waarin 437.000 huishoudens een nieuwe woning zoeken terwijl er een tekort is van 390.000 woningen? We duiken kort de geschiedenis in om te begrijpen waar we nu staan en waarom de huidige woonpioniers zo belangrijk zijn.

Actie na de Tweede Wereldoorlog

Woningnood is niet iets nieuws. Zo hadden we vlak na de Tweede Wereldoorlog ook een enorm probleem. Tijdens de oorlog werden er nauwelijks woningen gebouwd terwijl er tegelijkertijd veel huizen beschadigd raakten of vernield werden.

Omdat de woningbouw tot 1948 bijna helemaal stillag, trokken meerdere gezinnen noodgedwongen bij elkaar in. Kinderen sliepen bij elkaar op een kamer of zelfs op de overloop. Soms werden mensen gedwongen om anderen in huis te nemen. Er was zelfs een vrijgezellenbelasting voor mensen die alleen woonden.

De situatie was onhoudbaar en de staat, die het bouwen van betaalbare woningen als een publieke taak zag, greep in. En dus werd in 1947 het ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting ingesteld. Dit was de voorloper van het ministerie van VROM (Volks-huisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu).

Projectontwikkelaar Philip Boswinkel legt uit wat er toen gebeurde: 'Er werd besloten dat er elk jaar 100.000 woningen moesten worden gebouwd. Het Bouwfonds werd in het leven geroepen, dat er samen met gemeentelijke bouwbedrijven voor moest zorgen dat die woningen er daadwerkelijk zouden

komen en dat ze in heel Nederland aan dezelfde strenge normen zouden voldoen. Een halve eeuw lang werd het gestelde doel van 100.000 nieuwe woningen per jaar in grote lijnen gehaald.¹ In de jaren 60 was de ergste crisis voorbij.

Nieuw overheidsbeleid

De bouw van deze nieuwe woningen ging gepaard met subsidies en strikte regels om te voorkomen dat de huur- of kooprijzen te ver zouden stijgen. Maar in de jaren 80 kwam Nederland in een crisis, waardoor de rentes opliepen, de subsidies voor de bouw van woningen te duur werden en de staatsschuld opliep. Het gevolg? Bezuinigingen.

De overheid introduceerde nieuw beleid: bestaande woningcorporaties gingen de nieuwe woningen financieren, de huur werd tot een bepaald maximum begrensd en boven deze grens kon de markt de huurprijs bepalen. Er werd vanaf de jaren 80 dus een onderscheid gemaakt tussen sociale huur en de vrije sector en de corporaties moesten voortaan zonder overheidssteun en goedkope overheidsleningen functioneren. Alleen dat ging mis.

Omdat het bouwen van sociale huurwoningen geen lucratieve activiteit was, bouwden de corporaties steeds meer dure woningen voor hogere inkomensgroepen omdat ze daarmee hun investeringen makkelijker terugverdienden. Sommige corporaties speculeerden zelfs met hun geld en leden enorme verliezen.

Daling nieuwbouw

Maar dit was niet alles, want het ging nog op een ander vlak mis. In 2000 werd het Bouwfonds verkocht aan ABN AMRO. Phlip: 'Daarmee werd het doel van het fonds commercieel en zakte de productie terug naar 50.000 woningen per jaar, terwijl we er nog steeds 90.000 nodig hadden. Hierdoor ontstond schaarste en gingen de huizenprijzen omhoog. Projectontwikkelaars waren daar blij mee, maar woningzoekenden waren radeloos.'

Veranderde rol woningcorporaties

In het nieuwe millennium grepen diverse kabinetten níét in, maar werd besloten het bouwen en verhuren van woningen aan de markt over te laten. In 2012 werd het ministerie van VROM opgeheven, omdat regie op ruimtelijke ordening vanuit het rijk – volgens de regering – 'niet meer nodig' was. Om de rijksfinanciën te reguleren werd in 2013 de verhuurdersheffing – een belasting op sociale huurwoningen – ingevoerd. Deze speciale belasting voor corporaties beperkte hun financiële speelruimte en daarmee hun mogelijkheden om nieuwe sociale huurwoningen te bouwen. Dit leidde tot huurverhogingen en woningverkoppen, waardoor het aantal sociale huurwoningen nog verder afnam. De rol van woningcorporaties is hierdoor veranderd: niet langer staan de bouw en het beheer van sociale huurwoningen centraal, maar de commerciële ontwikkeling van woningen.

De overheid probeert het tij te keren

Sinds 2015 mogen corporaties bijna alleen nog woningen verhuren aan huishoudens met een inkomen van minder dan 35.000 euro bruto per jaar.² De rest van de huishoudens wordt gedwongen te kopen of te huren in de vrije sector waar de prijzen dankzij particuliere en buitenlandse beleggers veel hoger liggen. Hierdoor zijn de wachtlijsten voor huurhuizen (sociaal en vrij) inmiddels onhoudbaar lang en zijn huishoudens meer dan de helft van hun inkomen kwijt aan vaste lasten.³

De afgelopen jaren heeft de overheid geprobeerd het tij te keren. Er zijn nieuwe regels voor nieuwbouw, de verhuurdersheffing is in 2023 afgeschaft en de huurprijzen zijn begrensd. Toch stagneert de bouw van huurwoningen al vanaf 2021, onder andere door een opeenstapeling van regels vanuit het rijk en de gemeente, de stikstofcrisis en de prijsstijgingen door de oorlog in Oekraïne.⁴

900.000 nieuwe woningen

Phlip: 'Tot en met 2030 zouden er in totaal 900.000 huur- en koopwoningen

gebouwd moeten worden. De strenge eisen leiden tot hogere kosten en de onzekerheid over regelgeving maakt investeerders huiverig. Als je dit combineert met de gestegen hypotheekrente en bouwkosten, kan nieuwbouw niet meer uit. Hierdoor wordt er niet meer, maar minder gebouwd. De verwachting is dat de productie in 2024 zakt onder 50.000 per jaar. In de eerste drie kwartalen van 2023 zijn er ongeveer 40.000 vergunningen afgegeven. En we weten dat daarvan meestal niet meer dan 80 procent werkelijk gebouwd wordt. En daar moet het aantal woningen dat gesloopt wordt nog van afgetrokken worden. Dit zijn volgens het CBS gemiddeld 10.000 woningen per jaar.'

Het kan ook anders

Nieuwbouw is natuurlijk niet de enige manier om meer woningen te creëren. Ook het splitsen van bestaande woningen of het transformeren van bestaande leegstaande panden zoals kantoren tot woningen kan bijdragen tot een oplossing van de huidige wooncrisis. Maar dat vereist wel creatief denken

HOE BEREKENEN WE HET WONINGTEKORT?

Onderzoeksbureau ABF Research berekent het woningtekort op basis van het aantal nieuwe huishoudens dat er in een jaar bijkomt, en het aantal huishoudens waarin mensen van 25 jaar of ouder een woning delen. De aanname is dat al deze huishoudens een zelfstandige woning zoeken. Het woningtekort bestaat dus uit het aantal wo-

ningen dat nodig is om een zelfstandige woning te geven aan alle huishoudens die nu samenwonen. Mensen die bewust willen samen wonen worden dus ook meegerekend. Dat zorgt voor een wat vertekend beeld. Het tekort is het grootst in Groot-Amsterdam en Groot-Rijnmond. Er is geen enkele regio met een overschot aan woningen.

OVER PHILIP BOSWINKEL

Als jonge natuurkundige deed Philip Boswinkel onderzoek naar CO₂-opslag in zee. Hierdoor zag hij klimaatverandering al van verre aankomen en besloot er iets tegen te doen. Hij ging in het vastgoed werken met als doel gebouwen te verduurzamen. Omdat hij zijn creatieve ideeën en ambitie in de traditionele sector niet altijd kon realiseren, begon hij voor zichzelf en startte in 2008 met LOCAL. Vanuit LOCAL ontwikkelt hij alleen nog maar duurzame projecten waar hij zelf zou willen wonen, werken of winkelen en waar de relatie tussen mens en architectuur centraal staat. Daarnaast werkt Philip aan de Amsterdam School of Real Estate (ASRE),

waar hij onderwijs en onderzoek combineert met de praktijk.

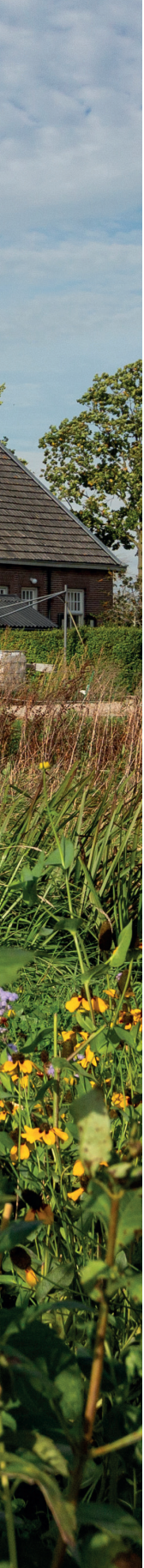
Volgens Philip is vandaag de dag duurzaamheid niet meer weg te denken in de ontwikkeling van vastgoed. Voor hem is duurzaamheid geen trend, maar het uitgangspunt. Philip bouwt voor de lange termijn en wil trots fluitend langs de projecten kunnen fietsen die LOCAL heeft ontwikkeld. 'Als ik zie dat mensen gebruikmaken van alles wat we hebben bedacht, ook na tien jaar, en dat ze echt zorgen voor de plek waar ze wonen, dan weet ik dat we iets moois gemaakt hebben.'

en vraagt om een innovatieve benadering, en dat gebeurt tot nu toe nog te weinig om de huidige crisis het hoofd te bieden.

Philip: 'Stel je de woningmarkt voor als een ingewikkeld raderwerk, zoals de binnenkant van een ouderwetse klok. Daarin draaien grote raderen die allemaal kleine radertjes in beweging zetten. Die radertjes zijn onder andere de landelijke overheid, de gemeenten,

de vastgoedontwikkelaars, de architecten en de burgers. Al die radertjes moeten dezelfde kant op draaien om de woningmarkt op gang te houden. Als een van de radertjes tot stilstand komt, of als iemand een stok in het raderwerk steekt, dan stoppen er heel veel. Dat is precies wat er nu gebeurt. Waardoor woningzoekers radeloos worden. Het is dus niet gek dat mensen zelf aan de slag gaan.'

WOONPIONIER

ERFDELEN SCHALKWIJK

Twee jaar geleden verruilden Monique en haar partner Pauline hun woningen in Houten voor de boerderij van Loes Schouten in Schalkwijk om gezamenlijk aan hun droomproject te werken.

Als je het terrein op rijdt, komen twee honden vrolijk blaffend op je afgerend. Schalkwijk ligt onder de rook van Utrecht en de boerderij van bijna een eeuw oud staat op een groot perceel. Op het terrein bevinden zich ook nog schuren, een grote moestuin, een pluktuin en een voedselbos met tweeduizend bomen. En het is niet zomaar een boerderij, het is ook een dorpje, 'Ons dorpje Overeind'. Er wonen vijf mensen met een heleboel dieren, die op een nieuwe manier samen willen wonen: duurzaam, in contact met de natuur en met zorg voor elkaar.

Eigenaresse Loes kocht de boerderij in 2018. Datzelfde jaar verhuisde ze uit haar designwoning met onderhoudsvrije tuin in Houten. Dat werd in gang gezet toen Loes ging scheiden van haar man. Ze dacht na over hoe ze haar verdere leven wilde invullen en concludeerde: landelijk en in een woongroep. Maar dan wel zonder het zweverige gedoe dat daar vaak bij komt kijken.

Met die insteek ging ze op zoek. Loes: 'De eerste twee boerderijen die me aanspraken vielen af omdat de gemeente niet wilde meewerken. In Schalkwijk was het raak. Ik zag de boerderij op vrijdag op funda. Nog voor de bezichtiging maakte ik een plan waarin ik al mijn ideeën op een rij zette. Op maandag was de bezichtiging en op woensdag zat ik aan tafel bij de gemeente. Een paar maanden later verhuisde ik.' Het proces liep als een trein, want als Loes ergens van houdt, dan is het wel van aanpakken.

LOES:
'IK WILDE LANDELIJK
WONEN IN EEN WOONGROEP,
MAAR ZONDER ZWEVERIG
GEDOE'

Vijf woonadressen op één erf

Inmiddels woont ze er vijf jaar en is er veel gebeurd. 'Het bestemmingsplan is rond gekomen. We hebben nu zeven woonadressen op de boerderij en de eindfase van het definitieve ontwerp is aangebroken. We gaan de bouwvergunningen aanvragen.' Loes mocht de boerderij van de gemeente opdelen in twee delen. In het voorhuis woont ze zelf. In het achterhuis komen drie grondgebonden¹² woningen. Op het terrein komt een twee-onder-een-kapwoning en de schuur wordt omgebouwd tot nog een duurzame woning. Daarnaast komt er een B&B voor respijtzorg, een plek waar mensen met een zorgbehoefte op vakantie kunnen.

Rondom de boerderij vind je inmiddels een boomgaard, een pluktuin en een voedselbos met tweeduizend bomen en struiken. Die staan allemaal open voor het publiek. De moestuin is groot en voorziet zowel de bewoners van het dorpje als de burens van verse groenten en kruiden. Het erf wordt opgevrolijkt door twee varkens, een heleboel kippen, vier poezen en twee honden.

Toekomstbestendig

Loes deelt het terrein met Jurjen, Aniek, Pauline en Monique. Samen vormen ze een coöperatie. Pauline en Monique wonen nu nog in de boerderij, maar gaan verhuizen naar de twee-onder-een-kapwoning. Jurjen en zijn vrouw Aniek wonen in een stacaravan op het terrein totdat de bouwplannen voor hun huis goedgekeurd zijn en de juiste aannemer voor de bouw is gevonden. Er is nog plek voor nieuwe bewoners. In het ideale scenario zijn het mensen van verschillende leeftijden zodat het dorpje toekomstbestendig wordt. Daar voeren ze nu gesprekken over.

Loes: 'Het proces om te komen waar we nu staan, ging echt niet vanzelf. Je moet heel standvastig zijn, want we ondervonden in een bepaalde periode behoorlijk wat weerstand. Daar moet je echt tegen kunnen. Ik ben ondernemer in hart en nieren en durf af en toe in het diepe te springen, maar ik heb ook een duidelijke visie en een goed juridisch onderlegd plan. Dat helpt om anderen te overtuigen. Maar we zijn aan het pionieren en dat kost veel tijd en energie.'

Speling van het lot

De visie van Loes sprak Monique en Pauline aan. Monique vertelt: 'Wij wilden al langer wat meer buiten wonen, maar alles kwam in een stroomversnelling na een bijna noodlottig auto-ongeluk, waarbij we op onze kop op de snelweg waren beland. Vanaf dat moment wisten we dat we dingen anders wilden doen. Het bracht Pauline en mij echt tot bezinning en motiveerde ons om onze manier van leven te heroverwegen. Wat wilden we nou echt? We maakten een lange reis naar Nepal en voerden veel gesprekken. De conclusie? We gingen op zoek naar een boerderijtje. Terug in Nederland maakten we een afspraak met een financieel adviseur en begonnen serieus na te denken over hoe we onze droom om op het platteland te wonen konden realiseren.'

Het lot bracht hen in contact met Loes en Jurjen. Meubelmaker Jurjen had, al voordat Loes er woonde, een boot in de schuur van de boerderij liggen. Toen Loes de boerderij kocht, mocht Jurjen zijn boot laten liggen. Nadat ze elkaar hadden leren kennen, stelde Loes Jurjen voor om op het terrein te komen wonen. Samen werden ze geïnterviewd door het *Houtens Nieuws*. Die krant kreeg Monique onder ogen.

Monique: 'Toen ik het artikel las, wist ik: dit wil ik ook. Het was heel dicht bij Houten, waar we toen woonden. Dat vonden we heel positief. De volgende dag moesten we het gewoon zien. We reden ernaartoe en toen we over de brug het straatje in reden waaraan de boerderij ligt, waren we al helemaal enthousiast. We durfden alleen niet het erf op. Het was zondagochtend, lekker vroeg en we hadden geen idee hoe Loes en Jurjen zouden reageren. Daarom draaiden we weer om en schreven een motivatiebrief. Loes antwoordde en we spraken snel af. Het klikte eigenlijk meteen. Loes is een sprankelende persoonlijkheid en het gesprek was fijn.' Na twee ontmoetingen, waarin ze spraken over de visie en de plannen van Loes voor het dorpje en de rol die Monique en Pauline daarin konden vervullen, duwde Loes hun een contract onder de neus en vroeg: 'En, gaan jullie het doen?'

Nooit meer alleen

Monique: 'Erfdelen was eigenlijk een nieuw concept voor ons. Maar het idee om het land te delen en een gemeenschap te vormen sprak ons meteen aan. Loes is echt een pionier en nam ons helemaal mee in haar droom. We besloten de stap te wagen. Loes bood ons aan alvast in de boerderij te komen wonen. Zo zouden we kunnen ervaren hoe het is om samen te leven en konden we gemakkelijker aan ons project werken. Inmiddels wonen we hier nu al bijna twee jaar. Op een dag reed ik naar huis en besepte: vanaf nu ben ik nooit meer alleen. Dat gevoel maakte me zo gelukkig dat ik moest huilen.

We moesten wel rigoureuus ontpullen, want we hebben in de boerderij heel weinig ruimte. Toch hebben we alles wat we nodig hebben. Voor mij bestaat het dorpje al sinds ik hier mijn spullen heb neergezet. Ook al staat er nog geen paal overeind van ons nieuwe huis. Natuurlijk verlang ik daar wel naar, maar ik geniet ook van het proces. We zijn aan het pionieren en deze nieuwe woonvorm aan het ontdekken. Gelukkig doen we het niet met veertig mensen, maar met een klein clubje. Daar komen gelijkgestemden bij. Aniek was er ook al bij. Ze was niet alleen verliefd op Jurjen, maar ook op het dorpje. We zijn een hechte groep met een goede basis. We weten inmiddels echt wat we aan elkaar hebben.'

De deur niet platlopen

Monique: 'Ondanks – of dankzij – het feit dat we een hechte gemeenschap zijn, lopen we de deur niet bij elkaar plat. Elke eerste zaterdag en derde zondag van de maand hebben we een “dorpjedag” Dan klussen, lunchen en eten we samen. Een keer per twee weken eten we samen en vergaderen we. Dat zie ik in de toekomst zo verdergaan. Verder zijn we gewoon burens die samen zorg dragen voor de grond en de dieren. We delen van alles met elkaar, of het nou een auto of een boormachine is. Eigenlijk is het heel logisch zoals we nu wonen, maar in onze individualistische samenleving is het toch bijzonder.

Iedereen zet acht uur per week zijn talent en tijd in voor de community. Pauline heeft heel groene vingers en is veel bezig in de tuin. Ik loop echt warm voor het realiseren van de zorg. Daarnaast ben ik projectmanager van beroep en die skills zet ik ook in voor ons dorpje. Zo heb ik de subsidies voor het voedselbos aangevraagd. Die uren zijn lastig in te zetten als je hier niet woont, dus dat is een extra reden waarom ik het zo fijn vind dat we hier nu al zitten.'

Zelfvoorzienend leven

'We vormen niet alleen een woongemeenschap,' vervolgt Monique, 'we willen ook zoveel mogelijk zelfvoorzienend zijn. Weet je hoe leuk het is als je bijna niet meer naar de supermarkt hoeft? We eten uit onze eigen tuin, krijgen eieren van de kippen en voor kaas lopen we naar de burens. Ons dak krijgt zonnepanelen, in de tuin komt een windmolen, we halen warmte uit de wetering en krijgen een warmtepomp om ons huis te verwarmen. En we zoeken zoveel mogelijk lokale partners die ons kunnen helpen met biobased bouwmaterialen.

Wat niet mee zit is dat de prijzen van bouwmaterialen en arbeid ontzettend zijn gestegen. Hierdoor moeten we misschien wat plannen bijstellen. Maar we denken in mogelijkheden. Dat is de kracht van het samendoen. Als iemand het even niet zo ziet zitten, kunnen de anderen hem of haar weer moed inpraten. En Loes is “Miss Positivo”, dus dat helpt wel, hoor.'

Kennis delen

'Onze architect heeft veel ervaring met het bouwen van energieneutrale huizen. Ook hebben we plannen om met de coöperatie een eigen energiemaatschappij op te richten. We werken samen met de gemeente om dit te realiseren. Zo evolueert ons dorpje.

Tegelijkertijd delen we onze ervaringen en kennis met anderen. Dat vind ik belangrijk, want deze manier van wonen moet echt breder bekend worden. Er is veel behoefte aan, maar mensen weten niet wat er mogelijk is en waar ze moeten beginnen. Door deze kennis te delen hopen we dat onze levensstijl minder uniek wordt en toegankelijk voor veel meer mensen. We schetsen trouwens wel een realistisch plaatje, want het gaat niet vanzelf. Maar het is absoluut de moeite waard.'

ANDERS WONEN

Met vrienden een erf delen of een eigen wooncoöperatie opzetten in de stad. In een tiny house wonen op tijdelijke grond, of in een pipowagen op braakliggend terrein tussen het groen. Een eco-community starten of een drijvende woonwijk realiseren. Steeds meer mensen nemen het heft in eigen hand en kiezen voor een betaalbare, eigen manier van anders wonen. Met duurzame materialen, minder spullen, meer connectie met hun omgeving en elkaar, en meer vrijheid.

In dit boek krijg je een inkijkje in het leven van inspirerende woonpioniers en lees je hoe zij hun woondroom hebben gerealiseerd, waar ze tegenaan liepen en welke ervaringen zij willen doorgeven, maar je vindt er ook achtergrondinformatie en praktische tips. Voor iedereen die zelf plannen heeft om anders te wonen of simpelweg even wil wegdromen.

Wyke Potjer en **Asceline Groot** runnen het succesvolle online platform hetkanWEL over duurzaam leven, dat drie keer werd verkozen tot Website van het Jaar. In 2020 verscheen hun eerste boek *HetkanWEL. - Voor een groener, eerlijker en leuker leven*. In oktober organiseren ze jaarlijks de Anders Wonen Maand.

9 789043 930970

www.kosmosuitgevers.nl

**KOS
MOS**

NUR 450
KOSMOS UITGEVERS,
UTRECHT/ANTWERPEN

HETKANWEL.